

Crítica

Opinió

El llibre de la setmana

Jo és un altre

EL MEU AMIC

Esteve Miralles

Angle

176 pàg. / 17,50 €

La frase que encapçala l'article –tota una divisa poètica i moral– és d'Arthur Rimbaud, el creador visionari: “*Je est un autre*”. Potser Esteve Miralles la tenia al cap, quan es va posar a redactar la novel·la. De fet, quan en vaig llegir el títol, amb la majúscula d'Amic, em va venir al cap Ramon Llull. Però no, res de lul·lià no sembla que es barregi en la substància narrativa, la qual, per contra, té algun ressò de Samuel Beckett –per la construcció del material novel·lesc–,

de Kafka –per l'efecte anorreador que els zeladors de la maquinària burocràtica provoquen en l'individu– i de Camus –per la irreparable soledat dels dos protagonistes, pare i fill–. Les majúscules que distingeixen els diversos personatges, en realitat, singularitzen arquetipus: el meu Amic, la Poeta incapaç, el Pare de família, l'Home fort, la Dona neutra...

En algunes ocasions, però, l'arquetipus té una cosificació real: és el cas del Tiet Savi (Francesc Cabana) o del fill Graan (així, amb tres as: l'hereu Pujol Ferrusola). També s'hi fa matèria narrativa el Partidot (que no és altre que el PSOE, amb la seva subsidiària expressió catalana). *El meu Amic* és un artefacte

novel·lesc molt precís, implacable, compost amb una escriptura escarida com la d'alguns informes pericials. I sí, el lector entendrà, quan acabi de llegir el llibre –quan llegeixi, de fet, l'última frase–, quin és el sentit de la història i què vull dir amb l'epígraf rimbaudià.

El 1984 va ser un any transcendent per a Joan Vinyoli –que no apareix a la novel·la–: va publicar dos llibres rellevants, *Domini màgic* i *Passeig d'aniversari*. Fou, també, el de la mort del poeta, que en comptava setanta. Aquest mateix any, el de la cèlebre distopia orwel·liana, el Pare de família, nascut el 1924, comença a tenir problemes greus a l'empresa on treballa des de fa molt temps –n'és, també, un petit accionista–. A partir d'aquí, patirà un assetjament laboral que durarà dos anys: no sols l'en volen fer fora, sinó que pretenen fer-ho amb una indemnització irrisòria. Aquesta és una de les línies argumentals de la novel·la. Més enllà de la circumstància personal –i familiar– d'aquest home, mirall de tants treballadors en temps de reconversió industrial, hi ha el traveling per la història del país. Un traveling agre, desesperançat.

Una sacsejada

El 1985 va ser un any transcendent per a Salvador Espriu –que sí que apareix a la novel·la–. No va publicar cap llibre, però va ser l'any en què va traspasar (ell que es va passar la vida i l'obra parlant de la mort). També és l'any en què, finalment, acomiaden de l'empresa el Pare de família. La novel·la té cinc capítols, i cada un aplega tot un seguit de seqüències narratives sovint molt curtes. Hi ha, en tota la història narrada, la sensació de peremptorietat dels requeriments judicials. Amb prou feines hi llegim descripcions, la prospecció psicològica és mínima: el que sabem dels personatges, del seu progressiu enfocament, ho descobrim per elements externs. Tot ho relata un historiador en crisi que –humil per força– ni tan sols s'arroga el privilegi de la majúscula. L'Amic de l'historiador –l'amic de l'ànima, bé que no amat– ha patit recentment una separació traumàtica de la Poeta incapaç (incapaç d'il·luminar verços amb un mínim d'altura, no pas de collar fins al sadisme l'Amic). Som a l'any 13. Aquest Amic és el fill del Pare de família.

Tothom pateix. També l'historiador en crisi, a qui el seu cap a la feina, el Guia, li copia el títol d'una investigació per a una jornada de debat i li fa, sibil·linament, la vida impossible. Miralles no deixa

res per verd. Hi ha un episodi narrativament molt brillant, que és quan l'historiador i l'Amic es fan amics –una amistat del braç i de la cama– de senyals germanes Bessones. L'última frase de la novel·la, d'aquesta novel·la que és una sacsejada, revelarà l'abast de l'amor simètric. També l'abast de la màxima de Rimbaud. ☞

Jordi Llavina

Això no cal dir-ho

JAVIER PÉREZ ANDÚJAR

La caiguda en el temps de J.G. Ballard

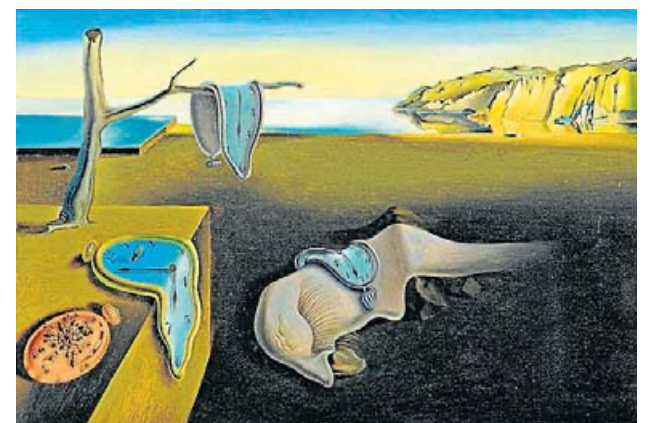
La diferència entre André Breton i J.G. Ballard, o més aviat entre els surrealistes i Ballard, és la caiguda en el temps, per dir-ho a la manera d'Emil Cioran, que no té res a veure amb cap d'aquests (la desesperació als personatges de Ballard pertany a la societat de consum, Cioran és un ascètic).

En l'obra de Ballard, el surrealisme es converteix en metafísica. Per al grup de Breton, el fenomen surrealista prové de la part fosca del món, és a dir, és un arcà i, en tant que secret, conté la veritat de la vida. Amb la postveritat hem après que també tots els secrets són mentida. Llegint Ballard veiem que a la seva cosmogonia el surrealisme no és més que una forma superior d'atrocitat. Una desfiguració d'allò que coneixíem com a món. Els rellotges tous de Dalí deixen de ser l'al·legoria d'un temps moll i el que es torna flonjo és l'ésser humà, això proposa Ballard. Amb Cioran, el temps és l'única realitat, l'única evidència, està per damunt de les persones, és l'única cosa que hi ha inqüestionable, i tan sols per aquesta raó els textos de Cioran es nodreixen tan sovint de personatges i fites històriques; tot i que sembla sortir de Montaigne, l'admiració de Cioran està feta de nihilisme i de penediment.

El surrealisme, el món moll de J.G. Ballard, és massa britànic per no caure de genolls davant la sofisticació i la perversitat. I els seus cosins germans, els Estats Units, no són res sense l'utilitarisme. Així, un rellotge tou es resumeix en una màquina tova, com es veu al títol del llibre de William Burroughs *The Soft Machine*, del 1961. Cinc anys després, a Canterbury, Soft Machine és el nom d'un grup de música per a iniciats. Quan una mica més tard Robert Wyatt deixi aquesta banda, n'engegarà una altra de nom encara més sofisticat, Matching Mole, que és una evocació del nom de la banda anterior dit en francès per un anglès (*machine molle*).

En un dels contes més cèlebres de Ballard, *Las voces del tiempo* (aparegut originalment el 1960 i actualment inclòs al primer volum dels seus relats complets, *Relatos, I*, Alianza Editorial, 2022), el protagonista, el doctor Powers, sospita que en el futur el món esdevindrà “un indret monstruós i surrealista”. El surrealisme ja no és un paisatge interior, sinó la possibilitat d'una condemna.

Tots els personatges de Ballard estan malalts de surrealisme com d'una malaltia heretada. Tenen la solitud de les figures d'un Magritte i el catastrofisme ambiental d'un Max Ernst. Han volgut fugir de la ciència-ficció com a gènere, en això va consistir la *new wave* d'aquella literatura a la dècada del 1960, però han quedat atrapats al gènere per sempre amb categoria de clàssics: una altra caiguda en el temps. ☞

Els famosos rellotges tous de Dalí. WIKIPEDIA